

TRUNG QUỐC ĐÃ MỞ CỬA XUẤT KHẨU VIỆT NAM VÌ SAO CHƯA TĂNG TỐC?

Trong nhiều năm qua, Trung Quốc được biết đến là thị trường xuất khẩu lớn thứ hai của Việt Nam (chỉ sau Mỹ). Do đó, việc Trung Quốc theo đuổi chính sách Zero-COVID, hạn chế tối đa giao thương biên giới để ngăn chặn dịch lây lan, đã ảnh hưởng đáng kể đến hoạt động xuất khẩu của nước ta sang thị trường này.

Đầu năm 2023, quyết định mở cửa trở lại sau 03 năm thực hiện zero-COVID của Trung Quốc đã mang tới nhiều kỳ vọng cho xuất khẩu Việt Nam, nhất là khi xuất khẩu đi các thị trường Âu Mỹ đang gặp khó. Tuy nhiên, xuất khẩu của Việt Nam sang Trung Quốc trong những tháng đầu năm chưa khả quan như dự báo. Xuất khẩu nông sản (đặc biệt là trái cây, gạo...) trở thành điểm sáng hiếm hoi trong bức tranh vẫn còn tương đối ảm đạm này.

Tình hình xuất khẩu chung vẫn còn khó khăn

Sau khi Trung Quốc dỡ bỏ chính sách Zero-COVID, xuất khẩu nhiều mặt hàng chủ lực của Việt Nam như máy tính, điện thoại, máy ảnh, nông lâm thủy sản... được kỳ vọng sẽ phục hồi và tăng trưởng trở lại tại thị trường này.

Tuy nhiên, trên thực tế tình hình xuất khẩu của Việt Nam sang Trung Quốc trong nửa đầu năm 2023 lại vẫn khá chật vật, thậm chí còn có phần tệ hơn cả thời điểm trước khi nước này mở cửa trở lại. Theo số liệu thống kê của Tổng cục Hải quan trong 6 tháng đầu 2023, kim ngạch xuất khẩu nhiều mặt hàng của Việt Nam sang Trung Quốc có sự sụt giảm mạnh, trong đó có cả các mặt hàng xuất khẩu chủ lực. Ví dụ, kim ngạch xuất khẩu gỗ và các sản phẩm gỗ giảm 25,6%, thủy sản giảm 22,9%, máy ảnh giảm 18%, dệt may giảm 10,2%...

Có một vài yếu tố được cho là nguyên nhân chính dẫn tới tình huống này.

Thứ nhất, mở cửa đúng vào giai đoạn nhu cầu nhập khẩu của thế giới sụt giảm dưới tác động của lạm phát, suy thoái và những khó khăn khác, thị trường Trung Quốc trở thành "miền đất hứa" cho rất nhiều nguồn xuất khẩu. Không chỉ Việt Nam, nhiều nền kinh tế định hướng xuất khẩu trên thế giới cũng đang nhắm đến thị trường rộng lớn và hấp dẫn này, cạnh tranh vì thế ngay từ những ngày đầu đã rất khắc nghiệt. Đáng chú ý, trong số này Lào và Thái Lan được nhận định là hai đối thủ mạnh. Hai nền kinh tế có cơ cấu xuất khẩu cạnh tranh trực tiếp với Việt Nam này vừa chính thức đưa tuyến đường sắt Trung Quốc - Lào - Thái Lan vào hoạt động từ tháng 2/2023, tạo ra lợi thế đặc biệt trong vận chuyển, trao đổi hàng hóa với thị trường tỷ dân này.

Thứ nữa, tiếp nối xu hướng đã manh nha từ một vài năm trước, Trung Quốc tiếp tục tỏ ra nghiêm khắc hơn trong các điều kiện kiểm soát đối với hàng hóa nhập khẩu, đặc biệt là về an toàn thực phẩm, sau khi mở cửa trở lại. Lệnh 248 về "Quy định Quản lý đăng ký doanh nghiệp sản xuất thực phẩm nước ngoài nhập khẩu" và Lệnh 249 về "Biện pháp quản lý an toàn thực phẩm xuất nhập khẩu" của nước này là những minh chứng rõ ràng về mức độ "khó tính" ngày càng tăng của thị trường Trung Quốc. Theo các quy định này, Trung Quốc chỉ cho phép nhập khẩu thực phẩm từ những doanh nghiệp nước ngoài đã đăng ký và được phê duyệt bởi Tổng cục Hải Quan Trung Quốc. Đồng thời các đơn vị, tổ chức tại nước xuất khẩu thực hiện giám sát, cấp chứng nhận tiêu chuẩn cho thực phẩm xuất khẩu sang Trung Quốc cũng phải đăng ký và được chấp thuận bởi Cơ quan này.

Cuối cùng, không thể bỏ qua thực tế là nửa năm qua bản thân nền kinh tế Trung Quốc cũng đang vướng vào những khó khăn cả trong nội tại lẫn ở các thị trường xuất khẩu. Điều này dẫn tới cầu đối với các sản phẩm tiêu dùng và nguyên vật liệu trung gian nhập khẩu không gia tăng như mong muốn, thậm chí là suy giảm mạnh ở một số lĩnh vực, đặc biệt là các ngành sản xuất hạ nguồn phục vụ xuất khẩu. Không những thế, nhiều ngành sản xuất xuất khẩu ở Trung Quốc cũng đang chuyển hướng thị trường về trong nước, khiến cho cạnh tranh thêm phần phức tạp.

Xuất khẩu nông sản - điểm sáng trong xuất khẩu của Việt Nam sang Trung Quốc

Trong bức tranh chưa mấy sáng sủa nói trên, xuất khẩu một số sản phẩm nông sản của Việt Nam sang Trung Quốc là điểm nhấn ấn tượng, trong đó đáng chú ý nhất phải kể tới xuất khẩu rau quả và gạo, với mức tăng trưởng trong 6 tháng đầu năm lần lượt là 121,9% và 71,2% so với cùng kỳ năm 2022.

Năm 2022, cùng lúc có thêm 04 mặt hàng rau quả của Việt Nam (gồm chanh leo, sầu riêng, chuối, và khoai lang) được Trung Quốc cho phép nhập khẩu chính ngạch vào thị trường nước này. Đây được coi là cột mốc lớn, đánh dấu sự chuyển mình của xuất khẩu rau quả của Việt Nam sang Trung Quốc. Trước đây, do chưa được phép nhập khẩu chính ngạch, những mặt hàng này phải tiếp cận thị trường Trung Quốc thông qua đường tiểu ngạch (thương mại biên giới), và vì thế xuất khẩu rất không ổn định, dễ bị đình đốn bởi các sự kiện bất thường. Sau khi Trung Quốc mở cửa, tận dụng những lợi thế từ việc được cấp phép xuất khẩu nhiều loại rau quả, doanh nghiệp Việt Nam tiếp tục đẩy mạnh xuất khẩu chính ngạch sang Trung Quốc, giúp giá trị xuất khẩu rau quả của Việt Nam sang thị trường nước này có mức tăng trưởng đột phá.

Trong số các mặt hàng rau quả xuất khẩu tốt sang Trung Quốc nửa đầu năm, xuất khẩu sầu riêng ghi nhận kỷ lục ấn tượng. Tính riêng xuất khẩu sầu riêng của Việt Nam sang thị trường nước này đã chiếm tới 95% tổng kim ngạch xuất khẩu sầu riêng của cả nước, đạt khoảng 800 triệu USD trong 6 tháng đầu năm 2023. Đây là kết quả rất tích cực sau khi sầu riêng của Việt Nam được phép xuất khẩu chính ngạch sang Trung Quốc theo Nghị định thư giữa hai bên được ký kết vào tháng 7/2022. Tính đến thời điểm hiện tại, Việt Nam đã có 293 vùng trồng và 115 cơ sở đóng gói được Trung Quốc cấp mã số xuất khẩu chính thức. Hiện tại, các cơ quan Việt Nam cũng đang làm việc với phía Trung Quốc để thống nhất lịch kiểm tra tiếp theo cho khoảng 400 vùng trồng và 60 cơ sở đóng gói sầu riêng. Nếu các cơ sở đợt này được chấp thuận, xuất khẩu sầu riêng của Việt Nam sang Trung Quốc hứa hẹn sẽ “bùng nổ” hơn nữa trong thời gian sắp tới.

Tính đến thời điểm hiện tại, có 12 mặt hàng rau quả của Việt Nam được phép xuất khẩu chính ngạch sang Trung Quốc bao gồm: chanh leo, sầu riêng, chuối, khoai lang, thanh long, nhãn, chôm chôm, xoài, mít, dưa hấu, măng cụt và vải.

Ngoài ra, Việt Nam hiện cũng đang tích cực thảo luận, đàm phán với Trung Quốc về việc mở cửa thị trường xuất khẩu cho các sản phẩm trái cây khác của Việt Nam như cam, quýt, bưởi, dưa, na...

Mặc dù tăng trưởng xuất khẩu sang Trung Quốc thời gian qua chưa được như mong đợi, tiềm năng và dư địa xuất khẩu sang thị trường này vẫn rất lớn và cần được các doanh nghiệp chú ý khai thác. Trung Quốc hiện nay đã không còn là thị trường dễ tính như trước, do đó, doanh nghiệp Việt Nam cần thường xuyên cập nhật và đảm bảo tuân thủ các quy định về tiêu chuẩn chất lượng, kiểm nghiệm, kiểm dịch, truy xuất nguồn gốc... của Trung Quốc. Ngoài ra, sự thay đổi trong chính sách trao đổi thương mại giữa hai nước cũng đặt ra yêu cầu đối với doanh nghiệp trong việc chuyển đổi chiến lược kinh doanh của mình, chuyển dần từ tiểu ngạch sang chính ngạch để tận dụng cơ hội thúc đẩy xuất khẩu sang Trung Quốc trong thời gian sắp tới.